

מנחות ל

ערב ר"ה

משה שווערד

1. ספר איזהו מקומן

איתמר רבנן אמרי אף באמצע שיטה רב
אשי אמר באמצע שיטה דוקא:

ביאורי המפרשים:

רש"י מפרש דכוונת רבנן דבאמצע שיטה
ובאמצע הדף, והשטמ"ק (ט') לא ניחא ליה
דרבנן יחלקו על ברייתא דלעיל, ולכן פירש
בשם התו"ח דאף באמצע שיטה ר"ל וה"ה
בסוף השיטה יכול לסיים, ורב אשי פליג
דבאמצע השיטה דוקא. וכן פירש הנימוקי
יוסף.

2. רש"י מסכת מנחות דף ל עמוד א

רש"י ד"ה אף באמצע שיטה. ובאמצע הדף. ועי' גם בדבור הסמוך. נראה דדעתו ז"ל דאין סברא לומר דלא יהא רשאי לסיים
בסוף שיטה. דכמו דסוף הדף עדיף ה"נ סוף שיטה ולכן הא דאר"א באמצע שיטה דוקא וכ"פ סתמא דגמרא ע"כ א"א לומר
דבאו לאפוקי סוף שיטה. אלא לאפוקי אמצע הדף. וממילא רבנן דאמרי אף בא"ש ע"כ אתו לרבוויי אמצע הדף. ופ"ה הצ"ק
בכוונתו לא מחזור כלל. דלפ"ד מאי דוחקיה לפרש דלרבנן כשר באמצע הדף ותהיה הברייתא תיובתא. יפרש דל"פ אלא
בסוף השיטה לחוד. אבל באמצע הדף לכ"ע לא וכהברייתא:

3. תוספות מסכת מנחות דף כט עמוד ב

ותניא תיובתא - בהדא לאו תיובתא גמורה היא אלא דבדוחק מיתרצא, מ"ר.

4. שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רעב סעיף ד

כשיגמור את התורה, (1) צריך שיגמור באמצע שיטה שבסוף הדף. ואם נשאר מן הדף שיטין הרבה, <ה> מקצר ועולה
(ועושה אותיות ארוכות ממטה למעלה, כדי שתחזיק תיבה אחת ד' וה' שיטין) (טור). ומתחיל מתחלת השיטה שבסוף הדף,
ולא יגמור את השיטה, ומתכוין עד שיהיה לעיני כל ישראל (דברים לד, יב) <ו> באמצע שיטה שבסוף הדף.

בענין: "שמונה פסוקים שבתורה"

5. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף טו/א

אמר ר' יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה תניא כמאן דאמר שמונה פסוקים שבתורה יהושע כתבן דתני' וימת שם
משה עבד ה' אפשר משה [חי] וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע דברי ר"י ואמרי לה ר'
נחמיה אמר לו ר"ש אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתב לקוח את ספר התורה הזה אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר
וכתב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע כמו שנאמר להלן ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים
האלה ואני כותב על הספר בדיו כמאן אזלא הא דא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב שמונה פסוקים שבתורה יחיד
קורא אותן לימא (ר"י היא) ודלא כר"ש אפילו תימא ר"ש הואיל ואשתנו אשתנו:

6. רש"י בבא בתרא דף טו/א

כמו שנאמר להלן כו' - אכולה מילתא קאי דקאמר הקב"ה אומר ומשה כותב כמה שמצינו שהנביאים כותבים מפי רבם:

7. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף טו עמוד א

יש שגורסין הקב"ה אומר ומשה כותב ומכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע. פ"ה וההפרש שביניהם כי הראשונים
נכתבים בדיו והאחרונים נכתבים בדמע, וכן כתב הרמ"ה ז"ל, ויש גורסין עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב, כלומר

שהיה חוזר הפסוק קודם שיכתבנו מרוב חיבה וכדי שלא יטעה בה, מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע, כלומר שהיה כותב ובוכה ולא היה חוזר הפסוק מרוב צער, והיינו דאמרינן כמה דכתיב להלן מפיו יקרא את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר, כי מפני הצער לא היה אומר וכותב, ולפירוש הראשון מסייעין מן הכתוב לענין מה שאמרו כי הקב"ה אומר ומשה כותב בדיו כענין שאומר בפסוק הזה, ואין לזה טעם.

8. שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רעד

סעיף ב: צריך שיהיה לפניו ספר אחר, שיעתיק ממנוג שאסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב. **וצריך שיקרא כל תיבה בפיו קודם שיכתבנה.**

9. הגרי"ז על מסכת מנחות דף ל ע/א

והנה מרן הגר"ח אמר החילוק בין נביאים לכתובים דלכאורה קדושתן שוה דמניחין זה על זה וא"כ במאי חלוקין דמיקרי זה נביאים וזה כתובים, **ואמר דנביאים היינו דנאמר לנביא הנבואה שיאמרה בעל פה ואח"כ היה הנביא כותב נבואתו שנאמרה לו בע"פ, וכתובים נאמר לנביא שיכתוב אותה ואח"כ יקרא מתוך הכתב נבואה זו, וזהו שמצינו דשני נבואות נאמרו לו לירמיהו ואמר אחת בע"פ ועל המגילה נאמרה לו הנבואה שיכתוב אותה על הספר בדיו ויקרא אותה מתוך הכתב, ומשו"ה נקראו כתובים שכך דינו לאומרן מתוך הכתב, והנה כעין זה הוי ג"כ החילוק בין השמונה פסוקים לכל התורה כולה שכל התורה כולה ניתנה למשה תחילה ואח"כ נכתבה, משא"כ אלו השמונה פסוקים נאמרו לו ליכתב מפי הקב"ה, אמנם כל זה ניחא אם נאמר דכל התורה כולה היה כמו כתיבת הנביאים, אבל עיין ברמב"ן בהקדמה על התורה ומשמע מדבריו דהתורה נאמרה מפי הקב"ה לכותבה והיה משה כותבה מפי הקב"ה כמו ברוך מפי ירמיהו ולא היה משה כותב מה שניתנה לו כמו הנביא שכותב נבואתו, וא"כ שוב אין חילוק בין שמונה פסוקים לכל התורה מכיון דכולה נכתבה מפי הקב"ה, אולם נראה דבזה הוא דהיה חלוק, דכל התורה כולה היה משה האומר וגם היה הכותב מפי הקב"ה, אבל בשמונה פסוקים הללו היה משה כותב מפי הקב"ה, ולא היה אומר דהיינו שלא נאמרה לו כי אם להכתב מפי הקב"ה, וזהו הפירוש שמשה אומר היינו שניתנה לו התורה ללומדה וגם היה כותב מפי הקב"ה אבל שמונה פסוקים אלו לא היה אומר דלא ניתנה לו ללומדה כ"א כותב לחוד מפי הקב"ה:**

10. ספר גור אריה על דברים פרק לד פסוק ה

אלא הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב בדמע. **פירש הרא"ם, ולא בדיו, לתת הבדל בין הח' פסוקים לשאר כל התורה, כדי שיהיה היחיד קורא אותם, כדאיתא בפרק השותפין (ב"ב טו).** ודברים בלתי מובנים הם, שאיך משה כתב בדמע שלא בדיו, **וקיימא לן ספר תורה שלא כתבו בדיו פסולה.** ואין לומר שאלו ח' פסוקים אשתני, זה אינו, דכיון דילפינן (מנחות לד.) דבעי כתיבה בדיו, ושלא בדיו פסולה, אם כן אין חילוק בין הנהו פסוקים לשאר פסוקים. ועוד, דלמה אשתנו הנך פסוקים לכתוב שלא בדיו. אי בשביל כדי שיהא היחיד קורא כמו שפירש הרא"ם, זה אינו, דהא אדרבא, שנתן טעם (ב"ב טו.) למה היחיד קורא, ומפרש משום דנכתבו בדמע. ואם כן קשיא, למה כל זאת, למה נכתבו שלא בדיו. ועוד, דלא הוי ליה למימר 'ומשה כותב בדמע', שלשון זה משמע נפילת דמעות, הוי ליה לומר 'ומשה כותב בדמעות', כמו 'ותשקימו בדמעות שלישי' (תהלים פ, ו). [ובודאי פירוש טעות הוא]:

11. שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף טו/א

שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם. כלומר הקורא פסוקים שלפניהם אינו רשאי לגמור עד סוף התורה שנמצא קורא מה שכתב משה עם מה שכתב יהושע אלא מפסיק ועולה אחר וקורא פסוקים אלו בפני עצמם כדי שיהא ניכר שלא כתב משה אלא יהושע. פירוש אחר יחיד קורא אותם כלומר ואינו רשאי להפסיק בהם כדי שלא יהא ניכר שיהושע הוא כתבן. הר"י ן' מיגש ז"ל:

12. שפת אמת מסכת מנחות דף ל עמוד א

בגמ' יחיד קורא אותם לפירש"י צ"ע הטעם מה בכך דנשתנה מכל התורה מ"מ כיון דיש באלו הח' פסוקים כדי קריאת ב' אנשים למה לא יוכלו לקרות כ"א ג' פסוקים והי' נראה לפרש דיחיד קורא אותם היינו שאין לקרות אותם ביחד עם הכתוב מקודם רק יחיד יקרא אותם בפ"ע כיון שנשתנו [כן פי' השטמ"ק בב"ב (ט"ו) בשם הר"י מיגאש ע"ש] מיהו אין המנהג כן והרמב"ם ז"ל (פי"ג מה' תפלה) פירש דנקראין אפ"ל ביחיד וא"צ עשרה אע"פ דכל קה"ת אינו בפחות מעשרה שמונה פסוקים הללו שאני ע"ש [עי' בתורת חיים בב"ב שם שהוכיח כפי' הרמב"ם ועל פרש"י הקשה כנ"ל]:

13. רמב"ם יד החזקה - הלכות תפלה ונשיאת כפים פרק יג

(ו) שמונה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בבית הכנסת בפחות מעשרה אע"פ שהכל תורה היא ומשה מפי הגבורה אמרם הואיל ומשמען שהם אחר מיתת משה הרי נשתנו ולפיכך מותר ליחיד לקרות אותן. [השגת הראב"ד -

שמנה פסוקים שבסוף התורה כו' עד מותר ליחיד לקרותן כתב הראב"ד ז"ל א"א לא שמענו דבר זה מעולם ומה שאמרו יחיד קורא אותן לומר שאינו מפסיק בהן והכי איתא בירושלמי במגלה ובמקומות הללו נהגו שהעולים לקרות בתורה הוא לבדו קורא ואין החזן קורא עמו ומה שכתב הוא ענין זרות הוא מאד והצבור היכן הלכו עכ"ל]:

14. כסף משנה הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג:

שמונה פסוקים וכו'. (מנחות ל'). אמר רבי יהושע בר אבא א"ר גידל אמר רב שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם בבית הכנסת. ופירש"י אדם אחד קוראם ואין מפסיק ביניהם כדי לעמוד אחר ולקרות. ורבינו מפרש דהיינו אפילו אין שם עשרה קורא אותם כדין קורא בצבור בברכה תחלה וסוף:

15. דף על הדף מנחות דף ל עמוד א

המרדכי בהל' קטנות (אות תתקנ"ה) מבאר [ה] דיחיד ר"ל ת"ח, וכמו שמצינו כיו"ב בתענית (י א) ע"ש. והיינו כמש"כ בפענת רזא (פר' וזאת הברכה) דצריך לקרוא לתורה לפסוקים אלו אדם חשוב ות"ח, ונוטל שכר כנגד כולם, ומברכין אותו בצבור ונקרא חתן תורה עכ"ד. ובספר הזכרון בשמן רענן (ח"ב עמ' קל"ב) כתב לפרש כהנ"ל מדנפשי' ולא ראה שקדמוהו בראשונים ע"ש. (פרדס יוסף החדש פר' וזאת הברכה)

16. רש"י מנחות דף ל/א

הקב"ה אומר - ומשה אומר אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב: מכאן ואילך משה כותב בדמע - ולא היה אומר אחריו מרוב צער:

17. הרא"ש על פסחים פרק עשירי - סימן יג

שמצא במדרש השותה מים בע"ש בין השמשות וגם מה שכתב שמת משה רבינו ע"ה בשבת ליתא דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ודרשו רבותינו (ר"ה דף יא.). היום מלאו ימי ושנותי ואמרינן (במדרש רבה פ' וילך) בו ביום כתב י"ג ספרי תורה ובשבת היאך היה כותב ועוד מוכח בסדר עולם (פי"א) דבערב שבת נפטר

18. ספר בניהו בן יהוידע על בבא בתרא דף טו/א

ומשה כותב בדמע. הגאון מה"ר אליהו מוילנא ז"ל פירש לשון דמוע, רוצה לומר אותיות מעורבות זה בזה ואינם חלוקים לתיבות, ואחר שנפטר חלקום לתיבות ככתוב לפנינו. ויש מפרשים בדמעות שלו כתבם ולא בדיו, כי היה זה ביום שבת, ואסור לכתוב בדיו, ורק במשקים אסור לכתוב מדרבנן, ועדיין לא גזרו רבנן בזה, מפני שאין זה דבר המתקיים, ואתא יהושע אחר שבת ועשה עליהם העברת קולמוס בדיו, עד כאן דבריהם, ובוזה פירשו שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך [תהלים נ"ו ט'], פירוש אין אומרים במה נחשבים הדמעות, לכך אמר הלא בספרתך ספר תורה שנכתב סופו בדמעות, עד כאן דבריהם, ולפי דבריהם צריך לומר נשאר רושם הכתיבה בדמעות, עד אחר שבת בדרך נס, ועשה עליהם יהושע העברת קלמוס. ובוזה נפרש בס"ד דקדוק גדול בכתוב [דברים ל"ד ז'] שאמר ומשה בן מאה ועשרים שנה לא כהתה עינו ולא נס ליחה, וקשה כיון דאמר לא נס ליחה, למה פרט על העין בפני עצמה, ובוזה ניחא כיון דכתב בדמעות אל תחשוב דכהו עיניו מרבויה הדמעות שירדו כנחל, הלכך כתב בהם לא כהתה עינו:

19. דף על הדף בבא בתרא דף טו עמוד א

גמ': וימת שם משה עבד ד' וכו' מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע. פי' הגר"א מוילנא "דמע" הוא מלשון "מלאתך דמעך אל תאחר", והיינו לשון תערובות. והיינו שהתורה שנבראה לפני בריאת העולם, לא היתה התורה הכתובה במרום כלפינו, אלא היתה התורה עם הפסקות בין המילים אחרות וצירופין אחרים. וזהו מ"ש כאן שמשה כתב בדמע - היינו בתערובות, וימת משה בצירוף אחר, לא כמו שכתוב לפנינו. וכ"כ החתם סופר עה"ת. ועיין ברמב"ן בהקדמה על התורה.

20. ספר גור אריה על דברים פרק לד פסוק ה

אבל פירושו 'ומשה כותב בדמע', שהיה משה בוכה על מיתתו, והוא כמו "הזורעים בדמעה" (תהלים קכו, ה), דמסתמא כיון שהזכיר מיתתו "וימת משה", היה בוכה. והשתא לא קשיא איך כתב "וימת משה", הואיל והיה משה עדיין חי, שכיון שהיה בוכה על מיתתו, זהו התחלת המיתה, וזהו "וימת משה וגו'".

21. שו"ת הר צבי אורח חיים א סימן סה

קריאה בס"ת שהדיו לת. ע"ד השאלה באם נמצאה טעות בס"ת והקורא תיקן תיכף בקולמסו והשלים הקריאה בטרם נתייבש הדיו, אי יוצא ידי קריאה.

היה קרוב רבם וי לא היה עניי כמעט כלל... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה... המעורבות של המדינה...

24. שו"ע יורה דעה - סימן ער

(א) מצות עשה על כל איש מישראל לכתוב לו ספר תורה. ואפילו הניחו לו אבותיו ספר תורה, מצוה לכתוב משלו. ואינו רשאי למכרו, אפילו יש לו הרבה ספרי תורה. (ואפילו אין לו מה יאכל רק ע"י הדחק (הגהות מיימוני פ"ו) ואפילו למכור ישן כדי לקנות חדש, אסור. אבל ללמוד תורה או לישא אשה, מותר למכור אם אין לו דבר אחר למכור: הגה - וה"ה לצורך פדיון שבויים, מותר למכרו (גם זה שם ותוס' פ"ק דב"ב ואגודה שם). ועייני באלו הדינים בא"ח סימן קנ"ג. ש"כר לו סופר לכתוב לו ספר תורה, או שקנאו והוא היה מוטעה והגיהו, הרי זה כאלו כתבו (ב"י בשם נ"י). אבל לקחו כך ולא הגיה בו דבר, הוי כחוטף מצוה מן השוק (טור בשם ריב"ל פרק הקומץ). ואינו יוצא בזה:

25. ט"ז יורה דעה סימן רע

מצות עשה כו'. שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת פ"ל כל התורה עד גמר השירה של האזינו שהוא כל התורה ואיתא בגמרא הביאה הטור הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו או שהגיה בו אפילו אות אחת כאילו קבלה מהר סיני. **ופירש נמוקי יוסף כחוטף מצוה שאין לו שכר גדול כמו שטרח בכתיבתה** ויש מקום למדת הדין לחלוק ולומר אלמלא שבא עליו בטורח לא היה עושה אותה כתבה הוא בעצמו או שכר סופר לכתבה וטרח בתיקון הקלפים ולסבול עול סופר עד שנכתב כאילו קבלה יש למדת הרחמים לומר כמו שטרח לזה כן היה טורח ללכת במדבר לקבלה מהר סיני אפילו מוטעה אות אחת ותקנו כאלו כתבו שיש למדת הרחמים לומר כמו שתיקן זה כך אם היה מוצא טעויות רבות היה מתקן אותם עכ"ל

26. ביאור הגר"א יורה דעה סימן רע

(ליקוט) ערש"י שם ד"ה כחוטף. מצוה עבד כו' ועט"ז **ודברי רש"י עיקר** (ע"כ):

27. שפת אמת מסכת מנחות דף ל עמוד א

שם כחוטף מצוה מן השוק מפירש"י משמע דקיים המצוה דכתבו לכם [וכ"מ בנמו"י בה' קטנות] רק כלפי דסיים דכתבו כאילו קבלו מהר סיני קאמר דלוקח מן השוק אינו חשוב כל כך אבל יותר נראה לפרש משום דכתיב כתבו לכם לכן הלוקח אינו מקיים זו המצוה [כמ"ש הרמ"א (סי' ע"ר) ועי' בט"ז שם] ומ"מ נראה בנותן לסופר לכתוב בשבילו מקיים שפיר המצוה אכן כתבו בעצמו הוי כקבלו מהר סיני נמצא ג' חילוקים בדבר:

28. ספר אור הישר

שם אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתוב לקוח את ספר התורה הזה. והנה לפ"ז מובן מאי דאמרינן בחר הכי בסוגיין דאם הגיה אפילו אות אחת בס"ת מעלה עליו כאילו כתבו. משום דבחסרון אות זה

לא נקרא עוד ס"ת. וע' בת' מהרשד"ם ח"ד סי' קפ"ו ובת' שאגת אריה סי' ל"ו ובמנ"ח מצוה תרי"ג.

29. ספר איזהו מקומן

וא"ר יהושע וכו' הלוקח ס"ת מן השוק וכו' כתבו מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני:
א] ספק השאגת אריה בגדר חיוב כתיבת ס"ת:
מצות כתיבת ס"ת לעצמו מקורה מהגמ' סנהדרין כא: "אמר רבא אעפ"י שהניחו אבותיו לאדם ס"ת מצוה לכתוב משלו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה." וז"ל הרמב"ם (רי"ט פ"ז מהל' ס"ת) "מצות עשה וכו' לכתוב ס"ת לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה כלומר כתבו לכם ס"ת שיש בה שירה זו" עכ"ל, [ונסתפק השאגת אריה (סי' ל"ד) האם עיקר החיוב הוא לכתוב שירת האזינו לבדה אלא כיון שאי אפשר לכותבה בפני עצמה לכך חייב לכתוב כל התורה, או דכוונת הכתוב לחייב כתיבת כל התורה משום שירה שבה, ונפק"מ כגון שכתב ס"ת ונקרע ובלה ולא נשתיר אלא השירה לחודה, או כגון שעבר וכתב השירה לחודה, עי"ש.

30. הלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות ספר תורה

וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"ז מהלכות ס"ת) דמצות עשה היא לכל איש ישראל לכתוב ס"ת לעצמו (ח) שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. כלומר כתבו לכם ס"ת שיש בה שירה. (ט) לפי שאין כותבין התורה פרשיות פרשיות וזהו בדורות הראשונים (י) שהיו כותבים|א| ס"ת ולומדים בו. אבל האידנא שכותבין ס"ת ומגיחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו ברבים מצות עשה היא על(כ) כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושי' להגות בהן הוא ובניו. כי מצות כתיבת התורה היא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפייה. וע"י הגמרא והפי' ידע פי' המצות והדינים על בוריים לכן הם הספרים שאדם מצווה לכתבם וגם לא למכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה:

31. מעדני יום טוב הלכות קטנות ספר תורה

[כ] אבל האידנא כו' מ"ע היא על כל איש מישראל כו'. וכתב הב"י ז"ל ויש לתמוה היאך בא הרא"ש לפטור לאדם ממצות כתיבת ס"ת ולהחליפה בחומשים ומשניות וגמרות ופירושיהם שהרי לא תלה טעם החילוק בין דורות הראשונים לדורות הללו אלא שבדורות הללו אין לומדים בהם אלא מניחים אותם בביהכ"נ לקרות בהם ברבים וא"כ הל"ל שגם עכשיו חייבים לכתוב ס"ת וילמדו בהם כשם שהיו לומדים בדורות הראשונים לא לפטרם ממצות כתיבת ס"ת לכך נ"ל שלא בא אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים ומשניות וגמרות ופירושיהם ואיסור מכירתן שגם זה בכלל מצות כתיבת ס"ת ושזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחו בביהכ"נ לקרות ברבים אבל לכתוב ס"ת לקרות בו הוא ובניו פשיטא דגם האידנא העיקר קיום מ"ע שהרי הוא נוהג כמו שהיו נוהגים בדורות הראשונים עכ"ל:

32. דברי חמודות הלכות קטנות ספר תורה

מ"ע היא כו' לכתוב חומשי תורה ומשנה כו'. ולא למעט בא שלא יהיה מחוייב לכתוב הס"ת עצמה ככתבה וכדינה אלא להוסיף בא שיכתוב גם כן חומשי תורה שלא כדינם אלא בכתיבה איזו שירצה כדי ללמוד בהם וכמו שכתבתי כבר בזה במ"י בשם הב"י:

33. ספר איזהו מקומן

וראה בשאגת אריה (סי' ל"ו) שהאריך לדחות דברי הדרישה, אך בא לפטור בזמן הזה מצד אחר, שאין בקיאין האידנא בחסירות ויתירות ולכן נתבטלה מצוה זו דהא אם חסר או יתר לא קיים המצוה. אכן המנחת חינוך (מלוה מרי"ג) דוחה סברא זו דלא נחשב האידנא דאין בקיאין כיון שכותבים היום עפ"י המסורת, עי"ש. וראה באבי עזרי (הל' ס"ת ז. א.). בסוף אריכות דבריו שגם דחה סברת השאג"א.

אולם הדרישה חולק עליו דכוונת הרא"ש כפשוטו דדוקא בימיהם שהיו לומדים תורה שבע"פ מתוך הס"ת מדיוק חסירות ויתירות והתגין וכו', אבל בזמנינו שנעשה היתר לכתוב ספרים ודפיין כל אחד לעצמו למה לנו לזלזל בכבוד ס"ת בחינם ללמוד מתוכו שלא לצורך, ולכן עתה אין בזה מצות עשה.

34. ספר איזהו מקומן

וביסוד פלוגתא זו נראה דנחלקו אם מצות כתיבת ס"ת היא בשביל שילמדו בו, או שיסוד המצוה הוא בעשייה שיכתוב האדם ס"ת ויהא לו בביתו וזה שייך גם האידנא, ועיקר חקירה זו כבר הזכיר בשו"ת בית הלוי (מ"א סי' ו. ג.).

35. שו"ע יורה דעה - סימן ער

(ב) האידנא, מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיהן, ולא ימכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה:

36. ספר איזהו מקומן

ג) השוכר לעצמו סופר שיכתוב עבורו ס"ת האם לדעת רש"י והנימוקי יוסף דמי לחוטף מצוה מן השוק?

ז"ל הנימוקי יוסף: "כתבו הוא בעצמו או שכר סופר לכתבו וטורה בתיקון הקלפין ולסבול עול הסופר עד שנכתב מעלה עליו הכתוב כאילו קבלו מהר סיני" עכ"ל. וע"ע בזה טה"ק.

ד) הכותב ס"ת בשותפות:

בכתיבת ס"ת בשותפות כפי המנהג האם מקיים בזה מצות כתיבת ס"ת, או דבעינן "כתבו לכם" משלכם דוקא דומיא דאתרוג - ע"י פתחי תשובה (ער. א. א.), ובהגהות רעק"א שם, והרחיב בזה באור שמת ה"ל ס"ת (ו. א. א.). ובבית הלוי (מ"א סי' ו. ו.) מצדד ללמד זכות על המנהג להשתתף בכתיבת ס"ת.

ה) נתן ס"ת שלו לביהכנ"ס, מכרו, או שנגנב, או בלה:

יחיד שכתב ס"ת לעצמו ונתנה לביהכנ"ס - כתב התורת חיים בסנהדרין דף כ"א דלאו שפיר עבד, ובפתחי תשובה (סי' ע"ר) הביא דיש פליגי.

עוד יש לעיין באדם שכתב ס"ת ואח"כ מכרו לצורך לימוד תורה או לישא אשה [כדאיתא במגילה כו.], וכן יש להסתפק בכתב ס"ת כדין ואבד או נגנב או שבלה וכדו' האם מחוייב לכתוב שנית, ונראה דכל זה תלוי במחלוקת ובחקירה דלעיל אם יסוד המצוה היא בעצם הכתיבה, או שיהא לו ס"ת בביתו ללמוד בו.

37. ספר איזהו מקומן

והא איתמר ע"ה וכו' ואם איתא הוא נמי לימא - המיוחס לרשב"א מפרש דמקשה דהו"ל למימר "ור' חנינא אמר הלכה כר"ש" דבלשון זה נראה שנוסף הוא על אמוראים הראשונים שפסקו זה כמר וזה כמר, אבל מדקאמר "אמר רבין בר חנינא" וכו' משמע דהוי אתחלתא דמילתא. וראה עוד בהמיוחס לרשב"א כיצד פירש גם לקמן קושיא זו דאם איתא הוא נמי לימא.